

WIKTORIA MASTALERZ*
PIOTR BETCHER**
MARTA OLECHOWICZ***
EMIL MACIERZYŃSKI****

ZAMACHY W CHRISTCHURCH Z 15 MARCA 2019 ROKU

Abstrakt

Artykuł opisuje zamachy terrorystyczne, do których doszło 15 marca 2019 roku w Christchurch, w Nowej Zelandii. Tekst podzielony jest na cztery części. W pierwszej zawarto omówienie warunków geograficznych Nowej Zelandii i wynikających z nich konsekwencji oraz sytuacji społecznej tegoż państwa. Druga, trzecia i czwarta skupiają się już bezpośrednio wokół ataków, a opisane w niej kolejno zostały poglądy i motywy sprawcy, przebieg zamachu, a także jego skutki. Autorzy przedstawiają również zmiany w prawie do posiadania broni palnej, konsekwencje, które wyciągnięto wobec sprawcy, a także wpływ, jaki ataki wywarły na służby bezpieczeństwa Nowej Zelandii.

Słowa kluczowe: Christchurch, zamach terrorystyczny, Brenton Tarrant, ekstremizm.

Wstęp

Jednym z państw powszechnie uznawanych za najbardziej spokojne i bezpieczne jest Nowa Zelandia – leżąca na dwóch wyspach na Oceanie Spokojnym, posiadająca populację liczącą niecałe 5 milionów mieszkańców. 15 marca 2019 roku w Christchurch na Wyspie

* Wiktoria Mastalerz – studentka drugiego roku Uniwersytetu Warszawskiego, Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, na kierunku Bezpieczeństwo Wewnętrzne. Kontakt e-mail: w.mastalerz@student.uw.edu.pl.

** Piotr Betcher – student drugiego roku Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego na kierunku Bezpieczeństwo Wewnętrzne. Kontakt e-mail: p.betcher@student.uw.edu.pl.

*** Marta Olechowicz – studentka drugiego roku Uniwersytetu Warszawskiego, Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych, na kierunku Bezpieczeństwo Wewnętrzne. Kontakt e-mail: m.olechowicz@student.uw.edu.pl.

**** Emil Macierzyński – student drugiego roku Wydziału Nauk Politycznych i Studiów Międzynarodowych Uniwersytetu Warszawskiego na kierunku Bezpieczeństwo Wewnętrzne oraz Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego na kierunku Prawo. Kontakt e-mail: e.macierzynski@student.uw.edu.pl.

Południowej doszło do wydarzenia, określonego przez premier Nowej Zelandii, Jacindę Ardern, jako „*najciemniejsza z naszych godzin*”¹. Wydarzenie to było aktem terrorystycznym przeprowadzonym przez Brentona Tarranta na lokalnej społeczności muzułmańskiej. W jego wyniku śmierć poniosło 51 osób. Zanim jednak zanalizowane zostanie samo wydarzenie, należy przyjrzeć się sytuacji panującej w Nowej Zelandii w jego przeddzień.

Nowa Zelandia leży w odległości około 1500 km od Australii, która jest najbliższym, większym lądem stałym. Z tego powodu jedynymi sposobami dostania się na wyspę jest dotarcie drogą morską lub powietrzną, a co za tym idzie, istnieje jedynie kilka ściśle kontrolowanych przejść granicznych. Jak pokazały ostatnie przypadki na granicy meksykańsko-amerykańskiej (dwójka Jemeńczyków z list obserwowanych terrorystów została zatrzymana na granicy z Meksykiem), grupy terrorystyczne wykorzystują do dostania się na terytorium danego państwa tzw. „zieloną granicę”. Próba przełożenia takich sytuacji na warunki nowozelandzkie jest niemożliwa, ponieważ ze względu na położenie, Nowa Zelandia nie posiada „zielonej granicy”, a przedostanie się drogą morską, czy to powietrzną nielegalnie, jest praktycznie niewykonalne.

Jak już wcześniej zostało wspomniane, Nowa Zelandia była i jest powszechnie postrzegana jako jedno z najbezpieczniejszych i najbardziej pokojowych państw na świecie. Różnego typu badania potwierdzają tę tezę. Przykładowo w zestawieniu GPI² w ciągu ostatnich 11 lat nie wypadła z podium państw uznanych za najbezpieczniejsze. Zestawienie, oprócz stopnia militarystyki (odsetek liczby żołnierzy na 100 tys. mieszkańców, wydatki na broń, dostęp do broni palnej) i prowadzonych konfliktów zbrojnych, uwzględnia także bezpieczeństwo społeczeństwa, gdzie pod uwagę brane są takie aspekty jak: stabilność polityczna, liczba zabójstw, odsetek więźniów na 100 tys. mieszkańców, czy wpływ terroryzmu (na podstawie Global Terrorism Index)³.

Biorąc pod uwagę zróżnicowanie etniczne Nowej Zelandii, to według danych z 2018 roku, około 65% mieszkańców stanowiły różne grupy etniczne pochodzenia europejskiego a około 16% – rdzenni mieszkańcy (Maorysi). Inne grupy to: Chińczycy, Hindusi, grupy etniczne innych wysp Oceanii, a także Filipińczycy. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku zróżnicowania religijnego. Największą grupę wierzących stanowią chrześcijanie różnych wyznań, których udział w ogólnej populacji Nowej Zelandii to 37%. Udział innych religii w porównaniu do chrześcijaństwa jest prawie znikomy, gdyż żadna z nich nie przekracza 3%. Trzy największe z nich to hinduizm, religia maoryska oraz islam. Ich odsetek stanowi kolejno 2,7% i dwa razy po 1,3%. Prawie połowę społeczeństwa nowozelandzkiego stanowią niewierzący. W porównaniu do krajów uznawanych powszechnie za wielokulturowe, np.: Francji, gdzie druga największa religia – islam stanowi około 8%, widać wyraźnie, że wierzące społeczeństwo Nowej Zelandii jest stosunkowo jednolite.

¹ Fragment przemówienia Premier Nowej Zelandii wygłoszonego w Hagley Park w Christchurch, 28 marca 2019 roku, <https://www.theguardian.com/world/2019/mar/29/jacinda-arderns-speech-at-christchurch-memorial-full-transcript> [5.05.2021 r.].

² *Institute for Economics & Peace. Global Peace Index 2020: Measuring Peace in a Complex World*, Sydney, June 2020, <http://visionofhumanity.org/reports>. [6.05.2021 r.].

³ *Institute for Economics & Peace: Global Terrorism Index 2018*, <https://www.visionofhumanity.org/maps/global-terrorism-index/#/> [6.05.2021 r.].

Uwzględniając dodatkowo wysoki odsetek osób niewierzących, można postawić tezę, że religia nie jest istotnym czynnikiem determinującym sytuację społeczno-polityczną Nowej Zelandii.

Przechodząc do samego zagrożenia terrorystycznego, należy wspomnieć, że odwrotnie do rankingów wskaźników spokoju, do 2018 roku Nowa Zelandia była w końcówce rankingu GTI⁴. Zestawienie bierze pod uwagę celowe działania o charakterze międzynarodowym, zawierające przemoc (lub groźbę jej użycia)⁵. Od początku sporządzania do 2018 roku, Nowa Zelandia zajmowała miejsca w okolicach setnej pozycji na 163 kraje uwzględnione. Wynika z tego, że w tych latach Nowa Zelandia była jednym z najspokojniejszych krajów, również pod względem aktywności terrorystycznej.

Poza statystykami ogólnościowymi, nowozelandzkie służby również prowadzą swoje statystyki i badania dotyczące aktywności przestępczej i terrorystycznej. Obok policji i służb celnych (w Nowej Zelandii pełnią one funkcje ochrony granicy) instytucją, której jednym z głównych celów jest dbanie o bezpieczeństwo publiczne, czyli również zwalczanie terroryzmu jest Nowozelandzka Służba Bezpieczeństwa i Wywiadu (New Zealand Security Intelligence Service, NZSIS). Agencja ta rokrocznie wydaje raport dotyczący stanu bezpieczeństwa w Nowej Zelandii i swojej działalności. W tym zestawieniu znajduje się także podrozdział poświęcony terroryzmowi. W 2018 roku NZSIS stwierdziła w raporcie, że większość działań kontrterrorystycznych dotyczy możliwych powiązań z tzw. Państwem Islamskim (PI), prób wspomaganie tej organizacji, działań propagandowych, a także monitorowania obecności nowozelandzkich obywateli na terenach opanowanych przez PI. Raport stwierdza jednocześnie, że NZSIS wraz z innymi służbami robią wszystko, aby zapobiec eskalacji tych działań do aktów przemocy⁶.

Sprawca i jego motywacje

Sprawcą ataków, na dwa meczety w Christchurch z 15 marca 2019 roku, w wyniku których zginęło 51 osób a 49 zostało rannych, jest Brenton Harrison Tarrant, pochodzący z Australii ultrapravicowy terrorysta, jedna z najbardziej rozpoznawalnych postaci we współczesnych studiach nad skrajnie prawicowym terroryzmem. Przeprowadzone przez niego zamachy spowodowały, że w indeksie światowego terroryzmu Nowa Zelandia znalazła się na trzecim miejscu pod względem ofiar śmiertelnych prawicowego terroryzmu, zaraz za USA i Norwegią⁷.

Motywy działań Tarranta możliwe są do określenia wyłącznie po przeanalizowaniu jego historii, światopoglądu i sfery ideowej. Kluczowym narzędziem, które ułatwia to zada-

⁴ Global Terrorism Index.

⁵ Institute for Economics & Peace, *Global Terrorism Index 2019: Measuring the Impact of Terrorism*, Sydney, November 2019, <https://www.visionofhumanity.org/resources/> [5.05.2021 r.].

⁶ *New Zealand Security Intelligence Service, Annual Report 2018*, <https://www.nzsis.govt.nz/resources/annual-reports/>. [6.05.2021 r.].

⁷ *Institute for Economics & Peace. Global Terrorism Index 2020*, <http://visionofhumanity.org/reports> [9.10.2021 r.].

nie, jest opublikowany przez niego manifest pod tytułem *Wielka wymiana. Maszerujemy naprzód w kierunku nowego społeczeństwa (The Great Replacement. Towards A New Society, we March Ever Forwards)*. Opisuje w nim swoje poglądy i podaje subiektywne przyczyny zbrodni. Na początku dokumentu Tarrant skupia się na problemie malejącej liczby urodzeń wśród populacji świata o europejskim pochodzeniu, zaznaczając, że nawet jeśli deportować wszystkich nie-Europejczyków to mimo tego, populacja Europejczyków nie przetrwałaby. Autor jest zwolennikiem ultrapravicowej teorii spiskowej o wymianie ludności europejskiej. Twierdzi, że państwa rządzone przez liberałów oraz korporacje zapraszają na swe terytoria nie-Europejczyków w celu zastąpienia etnicznych Europejczyków, co miałyby w dłuższej perspektywie doprowadzić do „wymiany ludności”, a w jej konsekwencji do wzrostu taniej siły roboczej, przyływu konsumentów i zwiększenia wpływów z podatków. Jako główne zagrożenia dla współczesnego świata wymienia imigrację oraz wymianę rasową i kulturową⁸.

Następnie Tarranto odpowiada na pytania, które – jak twierdzi – pojawiają się po zamachu. Podaje, że urodził się w australijskiej rodzinie robotniczej o europejskim rodowodzie⁹. Nie osiągał dobrych wyników w nauce, a po zakończeniu obowiązkowej edukacji nie podjął się studiów. Pracował krótko jako trener na siłowni. Zamachowiec działał z pełną premedytacją, znajdując się pod wpływem nienawistnej ideologii. Wierzył w ścisły podział społeczności ludzkiej na rasy, natomiast mord na niewinnych w Christchurch potraktował jako starcie z wrogami i najeźdźcami. Tarrant uważał, że mści się za wszystkie ofiary islamskiego terroryzmu, poległych chrześcijan w czasach wojen religijnych z muzułmanami oraz za Ebbę Akerlund¹⁰. Jak podkreślił, poza zemstą jego działania miały na celu wywołać napięcia i konflikty na tle rasowym w zachodnim świecie. Zamachowiec twierdził, że doprowadzi do wojny ras, która przyniesie ostateczne zwycięstwo białemu człowiekowi. Jego idea wykluczała jakiegokolwiek metody pokojowego rozwiązywania sporów. Zależało mu na wzbudzeniu atmosfery strachu oraz napięć rewolucyjnych i zmianie podejścia Europejczyków i ich władz do imigrantów¹¹.

W dalszej części Brenton Tarrant przedstawia bardziej szczegółowo swoje życie oraz konkretne zdarzenia, które utwierdziły go w radykalnych poglądach. Jak wspomina, do kluczowych wniosków doszedł w 2017 roku w czasie podróży po zachodniej Europie. Siódmego kwietnia owego roku miał miejsce zamach w Sztokholmie w czasie którego śmierć poniosła wyżej wspomniana młoda Ebba Akerlund, dwunastoletnia, częściowo głucha dziewczynka, która została potrącona przez pojazd zamachowca. Śmierć Ebby utwierdziła Tarranta w nienawiści do imigrantów¹². Drugim istotnym wydarzeniem była wygrana

⁸ B. Tarrant, *The Great Replacement. Towards A New Society, we March Ever Forwards*, https://img-prod.iffoglio.it/userUpload/The_Great_Replacementconvertito.pdf [7.05.2021 r.].

⁹ Tamże.

¹⁰ Ebba Akerlund – dwunastoletnia Szwedka, która została zamordowana w ataku z użyciem ciężarówki w Sztokholmie, w kwietniu 2017 roku. Zamach został dokonany przez Rakhmata Akilova, azydanta z Uzbekistanu. Za: Christchurch terror attack: *To take revenge for Ebba Akerlund a 12-year-old Swedish girl*, <https://thekashmirwalla.com/christchurch-terror-attack-to-take-revenge-for-ebba-akerlund-a-12-year-old-swedish-girl/> [18.10.2021 r.].

¹¹ B. Tarrant, dz. cyt.

¹² Tamże.

Emanuela Macrona w wyborach prezydenckich we Francji. Kandydata, który według zamachowca reprezentował najgorsze prądy ideowe godzące w wartości białej cywilizacji. Trzecim powodem był zaobserwowany przez niego fatalny stan dietności wśród etnicznych Francuzów, zaś dodatni w społeczności imigrantów. Tarrant w swoim manifestie twierdzi, że nawet w najmniejszych prowincjonalnych miasteczkach są obecni tak zwani „najeźdźcy”. Były to czynniki, które przekonały go do walki zbrojnej na rzecz pozbycia się imigrantów z życia społeczno-politycznego na terenach kultury europejskiej¹³.

Jak uważa autor, uświadomił on sobie, że nie należy polegać na pokojowych metodach i rozpoczął planowanie oraz przygotowania do przyszłego zamachu. Warto podkreślić, że jest to zamachowiec niepowiązany bezpośrednio z żadną z organizacji kojarzonych z prawicowym ekstremizmem. Co prawda Tarrant wspierał niektóre ruchy nacjonalistyczne działające w swoim regionie, jednak jak sam zaznacza w manifestie, osobiście podjął decyzję o ataku i żadna organizacja nie zleciła mu dokonania tego czynu. Zamachowiec wymienia wiele możliwych środków i sposobów przeprowadzenia ataku terrorystycznego, ale – jak twierdzi – postanowił użyć broni palnej, gdyż wywołuje ona wiele emocji w debacie publicznej. Tak brutalne wydarzenie w konsekwencji miałoby prowadzić do konfliktów społecznych w kwestii legalności posiadania broni palnej, natomiast później na tle rasowym. Początkowo sprawca nie planował zamachu na terenie Nowej Zelandii, miał być to kraj przygotowań i treningu przed dokonaniem zamachu. Jednak po pewnym czasie zdecydował się zaatakować właśnie tam, żeby pokazać, iż problem konfliktów rasowych dotyczy także „państw dobrobytu”, nie tylko zaś dużych mocarstw¹⁴.

Autor otwarcie wzywa w swoim manifestie do eksterminacji muzułmanów żyjących w państwach Zachodu i nie kryje się z wyznawaniem teorii o wyższości rasy białej. Apeluje o zabójstwa niektórych polityków, m.in. Angeli Merkel, Recepta Erdoğan i Sadiqa Khana. W dokumencie nie zabrakło również symboliki nazistowskiej. Chwilę przed zamachem przesłał tekst drogą e-mailową na 30 adresów. Około 13:00, na forum 8chan anonimowy użytkownik napisał „Przeprowadzę atak na najeźdźców, a nawet przeprowadzę transmisję na żywo za pośrednictwem Facebooka”¹⁵.

Co ciekawe, Tarrant przyznaje, że nie nienawidzi muzułmanów i obcokrajowców jeśli ci mieszkają w swoich krajach, dopóki ci nie naruszają terenów innych ludów, nie są wrogami. Zamachowiec nazwał siebie obrońcą różnorodności przed cywilizacją jednej rasy która miałaby powstać na skutek polityki wielokulturowej. Jak zaznaczył, nie zamierzał zabijać policjantów ani innych funkcjonariuszy publicznych. Wbrew temu co twierdzą media, sam zamachowiec nie uważa siebie za islamofoba, ksenofoba, antysemitę czy nazistę, a konserwatyzm otwarcie krytykuje. Deklaruje się jako etnonacjonalista oraz ekofaszysta. Politykiem, z którego myślni się zgadzał, był Sir Oswald Mosley, natomiast za najbliższe jego

¹³ Tamże.

¹⁴ D. Małecki, *Manifest zamachowca z Christchurch – tłumaczenie*, <https://sejmlog.pl/manifest-zamachowca-z-christchurch-tlumaczenie/#comment-363> [7.05.2021 r.].

¹⁵ G. Macklin, *The Christchurch Attacks: Livestream Terror in the Viral Video Age*, „CTC Sentinel” 2019, no 12(6), <https://ctc.usma.edu/christchurch-attacks-livestream-terror-viral-video-age/> [9.10.2021 r.].

wartościom państwo uznał Chińską Republikę Ludową. Jak sam twierdzi, wcześniej był kolejno komunistą, anarchistą i libertarianinem¹⁶.

Sprawcy działający samodzielnie to wyjątkowo trudna grupa, jeśli chodzi o obiektywną analizę motywów działań. Nie dysponując żadną organizacją, do której poglądów można się odwołać, trudno jest wnioskować o przyczynach podjętych działań. Analizy muszą polegać całkowicie na zeznaniach samych zamachowców czy też innych pozostawionych po nich dowodach. Należy mieć na uwadze, że w celu polepszenia własnego wizerunku w mediach masowego przekazu tacy sprawcy często nie podają prawdziwych pobudek swoich czynów. Dlatego do wszelkiego rodzaju manifestów czy też deklaracji przez nich napisanych trzeba podchodzić z dużą dozą ostrożności.

Przebieg zamachu

Zamach w miejscowości Christchurch w Nowej Zelandii miał miejsce 15 marca 2019 roku, a jego celem były dwa meczety – Maszjid Al-Nur i Maszjid Linwood. Atak był starannie zaplanowany, aby zmaksymalizować liczbę ofiar. W momencie przeprowadzania działań w meczecie przebywało około 300 osób. Sprawca przygotowywał go od dwóch lat, a na przeprowadzenie ataku w Christchurch zdecydował się 3 miesiące wcześniej. Uznał, że to dobre miejsce, które pokaże światu, że „najeźdźcy – Muzułmanie” są wszędzie i dotarli do najdalszych zakątków świata¹⁷.

W atakach zginęło łącznie 51 osób (44 osoby w meczecie AL-Nur, a 7 w Linwood), a 49 zostało rannych¹⁸. Wszystkie ofiary pochodziły z krajów arabskich lub z krajów z większością islamską. Zamachy rozpoczęły się w piątek, najpierw w meczecie Al-Nur, następnie w meczecie Linwood. Wydarzenia te, w odróżnieniu od innych aktów terrorystycznych, były transmitowane na żywo za pośrednictwem serwisów społecznościowych – Twittera i Facebooka. Terrorysta miał przyczepioną do hełmu niewielką kamerę, którą uruchomił już w samochodzie przed udaniem się do pierwszego celu. Transmisja internetowa trwała około 17 minut, później została usunięta z Twittera i Facebooka jako materiał zawierający zbyt brutalne i drastyczne sceny, jednak jej kopie można było obejrzeć na innych portalach. Zamachowiec strzelał do ludzi z przygotowanej wcześniej broni palnej. Używał karabinów AR-15 i strzelb Mossberg (miał pozwolenie na broń od 2017 roku). Na własną rękę nielegalnie przerobił magazynek. Na broni były wypisane nazwy i daty bitew, nazwiska postaci historycznych i skrajnie prawicowych zamachowców. W jego samocho-

¹⁶ D. Małecki, dz. cyt.

¹⁷ *Nowa Zelandia: atak na meczety w Christchurch. Jest wiele ofiar*, 15 marca 2019, <https://www.rp.pl/Terroryzm/190319530-Nowa-Zelandia-atak-na-meczety-w-Christchurch-Jest-wiele-ofiar.html> [7.05.2021 r.]; por. M.M. Jastrzebski, *Spoglądając na Wielką Wymianę. Analiza manifestu Brentona Tarranta #1: Strona tytułowa*, <https://wnet.fm/2019/03/31/spogladajac-na-wielka-wymiane-analiza-manifestu-brentona-tarranta-1-strona-titulowa/> [7.05.2021 r.].

¹⁸ *Zwrot ws. zamachu w Christchurch. Sprawca przyznał się do winy*, 26.03.2020, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/nowa-zelandia-zamach-w-christchurch-brenton-tarrant-przyznal-sie-do-zarzutow/ybw8010> [7.05.2021 r.].

dzie znaleziono później także materiały wybuchowe oraz kanistry z benzyną, którą miał zamiar podpalić meczety, jednak tego nie zrobił¹⁹.

Dzięki transmisji można było szczegółowo odtworzyć cały zamach oraz jego niezwykle brutalność. Na terenie pierwszego meczetu Tarrant strzelał do wiernych modlących się w budynku, a także do tych, którzy próbowali z niego uciec. Strzelał także kilkakrotnie do ludzi leżących na podłodze, aby upewnić się, że nikt nie przeżyje. Celem jego ataku byli mężczyźni, kobiety i dzieci. Gdy kończyła mu się amunicja, wracał do samochodu, aby ją uzupełnić, w międzyczasie oddawał strzały do ludzi uciekających ulicą. Nie miał litości dla nikogo, najmłodszą ofiarą ataku był 3-letni chłopiec. Po dokonaniu masakry, gdy Tarrant odjeżdżał swoim samochodem, został zatrzymany przez policję, która już wiedziała o strzelaninie w Linwood.

Atak ten był najbardziej krwawą pod względem liczby ofiar, masową strzelaniną w historii Nowej Zelandii, dokonanej przez solo terrorystę o antymuzułmańskich poglądach. Opisywany jest jako najbrutalniejszy akt terroru w Nowej Zelandii w ciągu ostatnich 200 lat. Za swoją zbrodnię sprawca został w 2020 roku skazany na dożywocie bez możliwości ubiegania się o przedterminowe zwolnienie²⁰.

Skutki zamachu dla społeczeństwa i struktur bezpieczeństwa

Działania podjęte przez nowozelandzkie władze bezpośrednio po zamachach

- Policja zatrzymała trzech mężczyzn i kobietę. Szefowa nowozelandzkiego rządu poinformowała, że nie znajdowali się oni na liście osób stanowiących zagrożenie.
- Zaraz po ataku zawieszona została działalność szkół oraz niektórych lotnisk. Działania te podjęte zostały prewencyjnie, ponieważ nie było wiadomo, czy zamachowcy nie planują kolejnych ataków. Władze zaapelowały do obywateli, aby unikali zbliżania się do miejsc kultu muzułmańskiego w całym kraju.
- Rząd poinformował o podniesieniu flag Nowej Zelandii do połowy masztu, aby uczcić ofiary ataków.
- Nowozelandzka szefowa rządu, Jacinda Ardern, ogłosiła zamiar wprowadzenia zmian w liberalnym prawie dostępu do broni w Nowej Zelandii.
- Premier poinstruowała także organy rządowe, by złożyły w gabinecie sprawozdania z wydarzeń 15 marca, w celu wzmocnienia systemu bezpieczeństwa na wielu frontach, w tym m.in. w kwestii broni palnej, kontroli granicznych, usprawnienia wymiany informacji z Australią i praktyk dotyczących procedur związanych z listami obserwacyjnymi.

¹⁹ G. Bator, M. Knapik, *Rola mediów społecznościowych jako instrumentu terroryzmu: analiza zamachu Brentona Tarranta*, „Studia de Securitate” 2020, nr 10(1), https://studiadesecuritate.up.krakow.pl/wp-content/uploads/sites/43/2020/07/4.pdf?fbclid=IwAR2O21A1vg_7gwJXIFK_p68cBJ_hXOAI-4AKVbYisyfF134f-CZvjwImwtqE [7.05.2021 r.].

²⁰ *Two years on from the Christchurch terror attack, how much has really changed?*, 14.03.2021, <https://theconversation.com/two-years-on-from-the-christchurch-terror-attack-how-much-has-really-changed-156850?fbclid=IwAR0SNimsIbhDqzJYf83rQXcbHgeoz7HEFJUBb1-P9lgKDwzbuFBcJ4B2s94> [7.05.2021 r.].

- Rozpowszechnianie treści manifestu w Nowej Zelandii zostało prawnie zakazane. Główny cenzor, David Shanks, powiedział, że publikacja ta „przekracza wszelkie granice i czyni ją niezgodną z prawem Nowej Zelandii”²¹. Jedynym uzasadnionym celem posiadania publikacji jest jej analiza lub wykorzystywanie w celach edukacyjnych, tzn. korzystać z niej mogą np. badacze, naukowcy czy reporterzy.
- Rząd rozpoczął wykupywanie broni od obywateli. W ciągu tygodnia udało się zgromadzić ok. 10 tysięcy sztuk broni.

Zmiany w prawie do posiadania broni

Do 15 marca 2019 roku w Nowej Zelandii obowiązywały liberalne zasady posiadania przez obywateli broni palnej. Każdy posiadacz broni musi mieć licencję, o której wydanie mógł ubiegać się każdy Nowozelandszczyk powyżej 16. roku życia, który został uznany za policję jako „odpowiedni i właściwy”. Konieczne było jednak pozytywne przejście procedury sprawdzającej przeszłość karną oraz dokumentację medyczną. Pod uwagę brane były czynniki takie jak kwestie kryminalne, zdrowie psychiczne, uzależnienia czy przemoc domowa. Nowa Zelandia jest jednym z nielicznych krajów na świecie, w którym większości broni nie trzeba było rejestrować. Z tego powodu policja nie posiadała danych dotyczących faktycznej liczby legalnie posiadanej broni w kraju. Szacowano, że ok. 96% sztuk broni, stanowiących własność prywatną nie była rejestrowana²².

W wyniku debaty podjętej po zamachach z Christchurch przeprowadzono zmiany w przepisach dotyczących broni palnej. Broń objęta ograniczeniami obejmuje między innymi karabiny maszynowe, karabiny szturmowe z ogniem selektywnym, granaty i wyrzutnie rakiet. Od końca 2019 roku wszystkie karabiny samopowtarzalne centralnego zapłonu, każdy karabin lub magazynek mieszczący więcej niż 10 nabojów należą do kategorii ograniczonej²³.

Oprócz tego skrócono okres ważności pozwolenia na broń z 10 do 5 lat dla osób posiadających swoją pierwszą licencję oraz tych, którym ją cofnięto lub wygasła. Niedoszli właściciele broni, którzy wykazują skłonność do okazywania lub promowania przemocy, nienawiści lub ekstremizmu już nie są uważani za „odpowiednich i właściwych” do posiadania broni²⁴. Wprowadzono także nowy rejestr broni palnej, który posiadacze licencji będą musieli aktualizować, gdy kupują lub sprzedają broń. Obecne przepisy nakazują również każdorazowe okazanie licencji przy zakupie broni lub amunicji. Przed transferem pistoletów, wojskowych półautomatów i broni podlegającej ograniczeniom należy uzyskać pozwolenie na zakup. Policjant musi podpisać formularz zamówienia, aby sprawdzić, czy

²¹ *New Zealand Bans the Christchurch Suspect's Manifesto*, <https://www.nytimes.com/2019/03/22/world/asia/new-zealand-christchurch-shooter-manifesto.html> [9.10.2021 r.].

²² <https://www.police.govt.nz/advice-services/firearms-and-safety/licences-permits-and-endorsements/apply-new-zealand-firearms> [9.10.2021 r.].

²³ <https://www.police.govt.nz/advice-services/firearms-and-safety/what-do-i-need-know/2019-firearm-law-changes-arms-amendment-bill> [9.10.2021 r.].

²⁴ <https://www.police.govt.nz/sites/default/files/publications/frm23fla-firearms-licence-application-form.pdf> [9.10.2021 r.].

osoba kupująca posiada pozwolenie na broń. Z nowozelandzkiego prawa usunięto kategorię broni palnej znanej jako półautomatyczna broń palna w stylu wojskowym (MSSA). Wprowadzono także krajowy program wykupu broni, który zapewnia rekompensatę właścicielom broni, którzy chcą dobrowolnie oddać broń i zastrzono kary za przestępstwa z użyciem przedmiotów zabronionych²⁵.

Działania mające na celu zapobieganie terroryzmowi

15 maja 2019 roku premier Nowej Zelandii, Jacinda Ardern, i prezydent Francji, Emmanuel Macron, wezwali szefów państw i rządów oraz przywódców sektora technologicznego na świecie do przyjęcia tzw. Christchurch Call. Jest to zobowiązanie do wyeliminowania treści terrorystycznych i brutalnych ekstremistycznych w Internecie. Zaznacza się, że poszanowanie wolności słowa ma pierwszorzędne znaczenie, ale nikt nie ma prawa do tworzenia i udostępniania treści terrorystycznych. Wezwanie Christchurch Call wznowiło działalność Globalnego Forum Internetowego na rzecz Zwalczenia Terroryzmu.

Brak zaangażowania światowych potęg, m.in. Stanów Zjednoczonych, osłabiał Christchurch Call od samego początku. Niektóre amerykańskie firmy, takie jak Microsoft, Facebook i Google zasygnalizowały swoje wsparcie, ale wyraźnie widoczny był brak wsparcia ze strony rządu USA. Sytuacja zmieniła się jednak po tegorocznych wyborach prezydenckich. 8 maja 2021 roku prezydent Joe Biden wyraził chęć dołączenia do wezwania i aktualnie Stany Zjednoczone stanowią część Christchurch Call. Wciąż jednak udziału w inicjatywie nie podjęły Rosja i Chiny. Warto jednak odnotować, że wśród państw wspierających Christchurch Call od 23 września 2019 roku znajduje się również Polska²⁶.

W kraju Nowozelandzka Służba Bezpieczeństwa i Wywiadu wraz z policją współpracowały nad nową strategią „zwiększania bezpieczeństwa, ochrony i odporności zatłoczonych miejsc”. Pomimo takich inicjatyw poziom zagrożenia terrorystycznego w Nowej Zelandii nie spadł. Od 15 marca 2019 roku wskaźnik ten zmienił się z „niskiego” na „średni”. W Globalnym Indeksie Terroryzmu z 2019 r. Nowa Zelandia znajdowała się na 122. miejscu, a w roku 2020 była już na miejscu 42.²⁷ Oznacza to uznanie, że istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia w tym państwie ataków terrorystycznych. Sytuacje takie jak oskarżenie służącego w armii nacjonalisty o szpiegostwo czy aresztowanie w Christchurch za wystosowanie groźby ataku na meczety, świadczą o niepokojącym poziomie ryzyka. Problemem pozostaje również postawa NZSIS wobec obywatelskich zgłoszeń o potencjalnym zagrożeniu dla bezpieczeństwa państwa. Nowozelandzka Służba Bezpieczeństwa i Wywiadu w odpowiedzi na zasygnalizowanie przez użytkownika 4chan’u niebezpieczeństwa uznała, że nie jest w stanie monitorować „milionów stron postów publikowanych codziennie w Internecie”.

²⁵ M. Niepytalski, *Interwencyjny skup karabinów w Nowej Zelandii*, 2019, <https://holistic.news/interwencyjny-skup-karabinow-w-nowej-zelandii/> [9.10.2021 r.].

²⁶ Christchurch Call, <https://www.christchurchcall.com/> [9.10.2021 r.].

²⁷ Global Terrorism Index 2019, Global Terrorism Index 2020.

Podsumowanie – czy sytuacja w Nowej Zelandii zmieniła się po atakach w Christchurch?

Nie można jednoznacznie odpowiedzieć na pytanie, jaki faktycznie wpływ wywarły zamachy z 15 marca 2019 roku na bezpieczeństwo Nowej Zelandii oraz czy kroki podjęte przez rząd były odpowiednie i realnie wpłynęły na sytuację w państwie. Władze szybko zmieniły przepisy dotyczące posiadania broni na bardziej restrykcyjne. Wcześniejsze bardzo liberalne podejście doprowadziło do sytuacji, w których sama policja nie miała informacji o liczbie posiadanych w kraju broni palnych. Zaostrzył się system infiltracji treści udostępnianych w Internecie, co daje możliwość wcześniejszego zauważenia potencjalnego zagrożenia.

Skazanie Brentona Tarranta na karę dożywotniego pozbawienia wolności bez możliwości wcześniejszego zwolnienia, czyli najwyższy możliwy wyrok w Nowej Zelandii, należy uznać za właściwy krok w kierunku odstraszenia innych potencjalnych zamachowców od podjęcia podobnych działań. Dyskusji podlega jednak to, czy poziom rasizmu i nietolerancji w ogóle spadł. Atak terrorystyczny na meczet w Christchurch i ruch Black Lives Matter, zwiększyły obecność tematu rasizmu i ksenofobii w mediach. Trudno jest jednak uznać, że realnie wpłynęły na obniżenie poziomu przestępstw popełnianych z tych powodów. Wielu migrantów wciąż pada ofiarami nietolerancji i wyobcowania. Komisarz ds. Stosunków Rasowych, Meng Foon, powiedział, że w Nowej Zelandii „rasizm żyje i ma się dobrze”. Prawie połowa prawdopodobnych przestępstw z nienawiści jest nie jest odnotowywana, ponieważ „większość pracowników nie wie, jak je zaklasyfikować”²⁸. Warto mieć na uwadze, że zamachy z Christchurch zwiększyły świadomość ludzi, natomiast konieczne jest podejmowanie dalszych skutecznych działań na rzecz wykrywania treści ekstremistycznych, a także edukowania społeczeństwa w tym zakresie.

Tytuł w języku angielskim:

CHRISTCHURCH TERROR ATTACKS, MARCH 15th 2019

Bibliografia

Raporty

Institute for Economics & Peace: Global Peace Index 2018, <https://www.visionofhumanity.org/maps/#/>.

Institute for Economics & Peace: Global Terrorism Index 2018, <https://www.visionofhumanity.org/maps/global-terrorism-index/#/>.

Institute for Economics & Peace: Global Terrorism Index 2020, <https://www.visionofhumanity.org/maps/global-terrorism-index/#/>.

New Zealand Security Intelligence Service, Annual Report 2018, <https://www.nzsis.govt.nz/resources/annual-reports/>.

²⁸ „Racism is well and alive” in New Zealand – Race Relations Commissioner, <https://www.rnz.co.nz/news/national/433499/racism-is-well-and-alive-in-new-zealand-race-relations-commissioner> [9.10.2021 r.].

Artykuły

Bator G., Knapik M., *Rola mediów społecznościowych jako instrumentu terroryzmu: analiza zamachu Brentona Tarranta*, *Studia de Securitate* 2020, 10(1).

Materiały prasowe i źródła internetowe

Burton J., *Christchurch's legacy of fighting violent extremism online must go further – deep into the dark web*, <https://theconversation.com/christchurchs-legacy-of-fighting-violent-extremism-online-must-go-further-deep-into-the-dark-web-133159>.

Christchurch Call, <https://www.christchurchcall.com/>.

Doyle G., *New Zealand mosque attacker's plan began and ended online*, <https://www.theguardian.com/us-news/2021/may/08/christchurch-call-biden-backs-new-zealand-stand-against-online-extremism>.

Gillespie A., *Two years on from the Christchurch terror attack, how much has really changed?*, <https://theconversation.com/two-years-on-from-the-christchurch-terror-attack-how-much-has-really-changed-156850>.

Half-masting the New Zealand Flag occasions, <https://mch.govt.nz/nz-identity-heritage/flags/half-masting-new-zealand-flag-occasions>.

Hesson T., Hosenball M., *U.S. arrested two Yemenis on terror watchlist who tried to cross border from Mexico*, <https://www.reuters.com/article/us-usa-border-security-idUSKBN2BS1XO>.

<https://www.police.govt.nz/advice-services/firearms-and-safety/what-do-i-need-know/2019-firearm-law-changes-arms-amendment-bill>.

Jastrzebski M., *Spoglądając na Wielką Wymianę. Analiza manifestu Brentona Tarranta*, <https://wnet.fm/2019/03/31/spoglądajac-na-wielka-wymiane-analiza-manifestu-brentona-tarranta-1-strona-tytulowa/>.

Małecki D., *Manifest zamachowca z Christchurch – tłumaczenie*, <https://sejmlog.pl/manifest-zamachowca-z-christchurch-tlumaczenie/#comment-363>.

Nowa Zelandia: atak na meczety w Christchurch. Jest wiele ofiar, <https://www rp.pl/Terroryzm/190319530-Nowa-Zelandia-atak-na-meczety-w-Christchurch-Jest-wiele-ofiar.html>.

Partyla M., *Zamachy w Christchurch, kilkadziesiąt ofiar. „Najczarniejszy dzień Nowej Zelandii”*, <https://www.rmfm24.pl/fakty/news-zamachy-w-christchurch-kilkadziesiat-ofiar-najczarniejszy-dz,nId,2885308>.

„Racism is well and alive” in New Zealand – Race Relations Commissioner, <https://www.rnz.co.nz/news/national/433499/racism-is-well-and-alive-in-new-zealand-race-relations-commissioner>.

Schraer R., *Christchurch shootings: What are New Zealand's gun laws?*, <https://www.bbc.com/news/world-asia-47584603>.

Stefanicki R., *Dożywocie dla zamachowca z Christchurch. pierwszy taki wyrok w historii Nowej Zelandii*, <https://wyborcza.pl/7,75399,26244531,dozywocie-dla-zamachowca-z-christchurch-pierwszy-taki-wyrok.html>.

Tarrant B., *The Great Replacement*, https://imgprod.ilfoglio.it/userUpload/The_Great_Replacementconvertito.pdf.

The World Factbook, <https://www.cia.gov/the-world-factbook>.

US joins Christchurch Call to eliminate terrorist and violent extremist content online, <https://www.rnz.co.nz/news/national/442125/us-joins-christchurch-call-to-eliminate-terrorist-and-violent-extremist-content-online>.

Zwrot ws. zamachu w Christchurch. Sprawca przyznał się do winy, <https://wiadomosci.onet.pl/swiat/nowa-zelandia-zamach-w-christchurch-brenton-tarrant-przyznal-sie-do-zarzutow/ybw8010>.